Recensie: James ***1/2

Opera Antwerpen
zaterdag 24 februari 2024

foto © Filip Van Roe

Recensie:
In het James Ensorjaar waarbij we stilstaan bij de veelzijdige kunstenaar uit Oostende die 75 jaar geleden overleed, valt het ons op dat vooral de kaart van de tentoonstellingen getrokken wordt. In Mu.zee in Oostende loopt tot 14 april nog een tentoonstelling die focust op zijn stillevens, in de KBR in Brussel ontdek je tot en met 2 juni de impact van Brussel op Ensors werk en straks kan je er in Bozar nog tot 23 juni terecht voor een overzichtstentoonstelling waarin niet alleen zijn schilderkunst en grafisch werk in de spotlight gezet wordt maar ook wat ie schreef, en de muzikale composities die hij maakte. En uiteraard mag het KMSKA dat over de grootste Ensorcollectie ter wereld beschikt niet achter blijven. Van 28 september tot 18 januari 2025 zal Ensors werk er in dialoog gaan met internationale topwerken waaruit ie inspiratie haalde.

Opvallend is dus dat de podiumkunsten achter lijken te blijven. Buiten James, een nieuw ballet dat de Italiaan Mauro De Candia choreografeerde voor Junior Ballet Antwerp, dat in wereldpremière ging in de Opera van Antwerpen, zijn wij niet op de hoogte van andere initiatieven binnen de podiumkunsten die Ensors werk in the picture zullen zetten. Vreemd, want op 27 maart 1924 - dus bijna 100 jaar geleden - vond net in datzelfde gebouw, in Opera Antwerpen, de première plaats van Ensors muzikale compositie 'La Gamme d'Amour' dat daar voor het eerst volledig gechoreografeerd, met kostuums en decors als ballet te zien en te horen was.
Met James brengt Junior Ballet Antwerp géén levensloop van James Ensor, maar wil het vooral beelden oproepen die refereren naar zijn werk. Het creatieproces bleek niet zonder de gebruikelijke obstakels te zijn verlopen, toch was daar op de première niets van te merken. Toen artistiek directeur Alain Honorez het publiek vertelde dat de Spaanse lichtontwerpster Gloria Montesinos er op het einde van het creatieproces pas was bijgekomen, hielden we ons hart vast. Niet zelden zien we in professionele producties wanneer die hun opening night kennen namelijk lichtfouten. Niets van dat bij Montesinos echter. Haar lichtplan getuigde van pure perfectie. De juiste kleuren om de juiste sfeer op te roepen deed ze en die gebeurden on cue, perfect op het moment dat de muziek van Liszt, Rachmaninov, Fauré, Khatchaturian, Prokofiev of Ligeti daarom vroeg.
Bij gebrek aan decor op enkele banken, een tafel en een matras na, krijgt het licht een al even prominente rol als de kostuums (die van de hand waren van Ria Van Looveren, Jolien Deweerdt en Maria Seletskaja) en de dansers. Op dat vlak bleek het werk van Gloria op gelijke voet te staan met dat van Julie Coppens die de maskers van James ontwierp. Die hebben initieel als doel om de drager anoniem te maken, maar precies zoals in het werk van Ensor bereiken ze net het tegenovergestelde omdat er heel veel (uitgesproken)

Dit artikel en zijn foto zijn auteursrechtelijk beschermd.
Herdistributie zonder schriftelijk akkoord is verboden.
This article and its picture are copyrighted.
No redistribution allowed.

karakter gestoken is in die maskers.
In veertien scènes en een epiloog ontvouwt het ballet-tableau rond James Ensor zich in James. Prachtig is de verwijzing naar de zeemeeuwen in de handgebaren van de ballerina's die hun handen op en neer laten gaan alsof het de vleugels van deze vogels zijn. Dezelfde beweging gebruikt De Candia later terug wanneer ie ze als kokette zonnebadende dametjes opvoert.
In Ensors werk zit iets dubbels, de lange winters, waar ie in zijn werk onder andere naar refereert door de Oostendse daken te schilderen of binnenhuisportretten die zelden veel levenslust uitademen, en het behoorlijk rustig is in het winkeltje van zijn moeder waar onder andere chinoiserieën, schelpen en maskers gekocht kunnen worden, steken scherp af tegenover de drukte van het hoogseizoen in de zomer, de kleuren, de mensenmassa's, het plezier en de jolijt. Die van (taal)humor ook, die hij gebruikt met een titel als 'Hareng Saur', dat als je het traag leest, klinkt als 'Art Ensor', of wanneer ie stevig knipoogt naar een zelfportret van Rubens wanneer ie zichzelf portretteert met een bloemenhoed (waar James in het laatste tafereel ook naar verwijst).
De gewone man die hier in de Oestereetster op een groot doek van twee meter op 1,3 meter uit 1882 te zien is en zo een even groot doek krijgt als hoogwaardigheidsbeklederds, dat was not done in die tijd. Hij durfde dus conventies in vraag te stellen en uit te dagen. Dat Ensor zelf last ondervond om in zijn Brusselse periode aansluiting te vinden als schilder bij wat de Academie van hem verwachtte (ze vonden hem wel ok in het maken van tekeningen van bustes, maar zijn schilderijen moesten het wel vaker stellen met een laatste plaats in een concours), en het feit dat ie in kunstmiddens niet makkelijk aansluiting vond, toont James ook in wat volgens ons een van de sterkste scènes is op en rond twee banken, namelijk die waarin Ensor omringd wordt door 10 bureaucraten met hun zwarte slipjassen en hoge hoeden. Hij zit op de grond, hoort er (nog) niet bij en lijkt moeilijk aansluiting te vinden bij de meerderheid.
De parallel met het thema van Cinderella (vorig jaar nog te zien in de Handelsbeurs dat ook over uitsluiting en er (nog) niet bij horen ging) en Junior Ballet Antwerp is snel gemaakt. Deze organisatie geeft jonge talenten groeikansen, een opstapje naar het professionele circuit. Zij hebben namelijk weinig of geen ervaring met de dramaturgie van een voorstelling en krijgen nu via James de kans om die ervaring op te doen en het voorrecht om zo een stapje dichter te komen om hopelijk wél ooit bij dat professionele circuit te mogen horen. Want dat we talent aan het werk te zien kregen, bewees het geestdriftige applaus van het publiek achteraf.
< Bert Hertogs >

Dit artikel en zijn foto zijn auteursrechtelijk beschermd.
Herdistributie zonder schriftelijk akkoord is verboden.
This article and its picture are copyrighted.
No redistribution allowed.